

імплементатії «єдиного вікна» та інтегрованої системи управління кордоном та включити до навчальних програм підготовки та підвищення кваліфікації працівників митної служби постійний курс із управління міжнародними проектами;

- підвищити рівень бюджетного фінансування процесів модернізації та реформування системи реалізації митної політики, за вимогами міжнародних норм та стандартів [6].

Висновки. На нашу думку, на сучасному етапі найбільш прийнятним для України є вико-

ристання досвіду країн центральної та східної Європи, які нещодавно приєдналися до ЄС. Він передбачає дотримання низьких тарифних ставок на переважну більшість товарних позицій, особливо на товари з низьким ступенем обробки. Особливий захист потрібно приділяти продукції сільського господарства та окремим галузям машинобудування. Паралельно слід упроваджувати ефективну систему аналізу ризиків для запобігання митним правопорушенням.

Список використаної літератури:

1. Гащицький О.А. Трансформація митної політики України в умовах лібералізації міжнародної торгівлі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mydisser.com/ua/catalog/view/45/760/10379.html>
2. Манюк Х. Напрямки сучасної митної політики// Матеріали студентської інтернет-конференції «Аспекти міжнародної інтеграції України в контексті глобалізаційних процесів» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://conf-cv.at.ua/forum/79-755-1>
3. Митний кодекс України від 23 жовтня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № № 44-45, – Ст. ст. 552.
4. Про митний тариф України: Закон України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 24. – Ст. 125.
5. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 367.
6. Пашко П.В., Пісна П.Я. Митна політика та митна безпека України// Фінанси України – 2006. -№1. – С.74-79.

Определены основные тенденции развития, организации и взаимодействия таможенной политики страны, роль государства при выборе приоритетным направлением внешней политики интеграции в Европейский Союз.

Ключевые слова: таможенное дело, таможенная политика, таможенный кодекс, таможенно-тарифные меры, евроинтеграция.

The main trends in the development, organization and interaction of the customs policy of the country, the state's role in choosing priority of foreign policy integration in the European Union.

Keywords: customs, customs policy, customs code, customs and tariff measures, European integration.

Дата надходження до редакції: 2.10.2013 р.

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.

УДК 338.43:339.9

ОЦІНКА СВІТОВОГО ДОСВІДУ ЕФЕКТИВНОГО МОЛОКОВИРОБНИЦТВА

Т. Ю. Тимофіїв, аспірантка, Львівський національний аграрний університет

У статті проаналізовано передумови успішного функціонування галузі молочного скотарства в розвинутих країнах світу. Проведено оцінку передового досвіду та обґрунтовано можливості його адаптації в Україні.

Ключові слова: молочне скотарство, ефективність, інтенсифікація, кооперація.

Постановка проблеми. Галузь молочного скотарства відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави. Зважаючи на корисність молока та молочних продуктів, необхідність їх обов'язкової присутності у щоденному раціоні не викликає сумніву. Однак сьогодні спостерігаємо зниження споживання молочних продуктів та зростання частки імпортової молокопродукції в раціоні населення. Однією з причин такої

ситуації є глибока затяжна криза вітчизняного сільського господарства і молоковиробництва зокрема. Галузь молочного скотарства сьогодні не відповідає своєму потенціалу і не в змозі виконати покладене на неї завдання – забезпечити населення молоком належної якості та у достатній кількості. Враховуючи ключове значення успішного розвитку молочної галузі для забезпечення продовольчої безпеки держави, слід шука-

ти вихід із такої ситуації зокрема шляхом аналізу світового досвіду ефективного молоковиробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми ефективного розвитку молочного скотарства є актуальними та викликають науковий інтерес багатьох вчених. Зокрема ефективність функціонування молочного скотарства досліджено у працях Березівського П. С., Черевка Г. В. [1], Липчука В. В., Губені Ю. Е., Канцевича С. І., та інших вітчизняних науковців. Основним завданням наукових досліджень вчених-аграрників є пошук шляхів відродження молочного скотарства.

Багато вчених звертаються у своїх пошуках до світового досвіду функціонування молокопродуктового комплексу [2, 3]. Зокрема Тивончук Я. О. досліджує молочне скотарство Франції [4, 5], передовий досвід Ізраїлю досліджений у працях І. В. Гончаренка та В. О. Пабата [6], М. Г. Павличенка. Однак зважаючи на глибину поставленої проблеми, існує необхідність в оцінці та систематизації досвіду країн-лідерів світового ринку молока.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є вивчення особливостей ведення молочного скотарства в розвинутих країнах світу та аналіз доцільності адаптації цього досвіду в Україні.

Виклад основного матеріалу. Молоко виробляється майже кожною п'ятою країною світу. Найбільшими виробниками молока у світі є Китай, США, Індія, Російська Федерація, Бразилія, Нова Зеландія, країни ЄС. Найбільшими експортерами у світі виступають країни ЄС, Австралія та Нова Зеландія, США.

Традиційно високорозвинутим молочне скотарство є у країнах Північної Америки (США, Канада) та західної Європи (Німеччина, Франція, Нідерланди). Це заслуговує на підвищену увагу, оскільки в Україні молочний бізнес має глибокі корені та відіграє важливу роль в економіці держави. Саме цим критерієм ми користувалися, при виборі репрезентативних представників розвинутих країн для поглибленого аналізу.

Франція. Франція належить до країн з високорозвиненим прибутковим молочним скотарством. За кількістю поголів'я великої рогатої худоби Франція перевершує всі країни Західної Європи і займає шосте місце в світі після Індії, Бразилії, США, Китаю і Аргентини. Середня продуктивність молочних порід коливається в межах 5759-6104 кг молока на одну корову на рік [4; с. 129-130]. Сьогодні молочна промисловість відіграє дуже важливе значення для економіки Франції і успішно розвивається. Однак так було не завжди, ще десятиліття назад молочна галузь переживала кризовий стан, схожий до теперішньої ситуації в молочному скотарстві України. Молочне скотарство в основному концентрувалося в дрібних господарствах, яких було дуже багато і які

об'єктивно не могли забезпечити високої якості та ефективності. За останні 10 років у молокопродуктовому підкомплексі Франції відбулися важливі організаційно-економічні зміни, що забезпечили успішний розвиток галузі. Ці зміни полягали у модернізації аграрного сектору, яка супроводжувалась безперервною концентрацією молочних фермерських господарств. Саме завдяки концентрації та укрупненню виробництв вдалося вийти на такий високий рівень розвитку.

Сьогодні виробники молока забезпечені сучасним обладнанням, механізмами автоматизованого доїння, рефрижераторами тощо. Інтенсифікація та модернізація докорінно змінила характер виробництва.

Значна увага у Франції відводиться контролю за якістю виробленого молока. Виробники молока отримують грошові заохочення за високу якість молока, і навпаки – за недотримання умов виробництва та зберігання молока виробників чекають суворі штрафи. Вимоги щодо якості є досить жорсткими. Щоб одержати право реалізувати молоко і молокопродукти, тваринницькі господарюючі суб'єкти повинні мати відповідний дозвіл на випуск даної продукції і вони можуть у будь-який час підлягати перевірці з боку Департаменту управління ветеринарних служб або Головного управління з питань конкуренції, споживання та боротьби зі зловживаннями та фальсифікаціями [4; с. 130].

Вважаємо, що такий жорсткий контроль за якістю (включаючи перевірки, штрафи та заохочення) вимоги і перевірки, штрафи і заохочення варто б запровадити у нас, адже як такої дієвої системи контролю якості у нас нема, а вимоги до якості молока (ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі») є застарілими та невідповідними до вимог ЄС та розвинутих країн світу.

Також варто перейняти досвід виходу галузі з кризи, він полягав в укрупненні виробників молока та зменшення їхньої кількості та модернізації та автоматизації виробництва. Заслуговує на підвищену увагу і організаційно-економічна специфіка виробництва молока і молокопродуктів у Франції, а саме це наявність міжпрофесійних асоціацій виробників і переробників молока. У Франції виробники та переробники є цілісною системою і це необхідно запровадити і в Україні. Лише спільними діями всіх учасників молокопродуктового ланцюга можна забезпечити успішний та прибутковий розвиток молочної галузі. Співробітництво між виробниками і переробниками молока у Франції спрямовано на забезпечення високої продуктивності тварин, якості молока та молочних продуктів і базується на скоординованій роботі міжпрофесійних аналітичних лабораторій і на спільному їхньому фінансуванні досліджень [4; с. 130].

Канада. Канада є країною з успішним розви-

нутим молочном скотарством. В країні функціонує приблизно 13 тис ферм середньою кількістю 70 корів і продуктивністю 9-11 тис. літрів від однієї корови. Більшість молочних ферм – це ферми сімейного типу. В Канаді існує система квот і таким чином фермер є впевнений у реалізації своєї продукції плюс він здійснює планування і ставить перед собою конкретну мету.

Секрет успішності молоковиробництва – висока генетична цінність корів (слід зазначити, що Канада є світовим лідером у селекції ВРХ); автоматизація виробництва - до мінімуму зведено участь людини у виробничому процесі, корівники оснащені автоматичними кормороздвачами, доїльними апаратами, прибирання гною теж проводиться без участі людей; дотримання оптимальних раціонів годівлі корів (зокрема обов'язково забезпечується потреба у воді, а це приблизно 80-120 літрів на день); модернізація виробництва (наприклад, було встановлено, що лактуюча корова потребує освітлення в корівнику протягом 16 годин, і вкладені кошти в електрозберігаючі лампи вже в десятки разів себе окупили) та виважена державна підтримка.

Варто відзначити, що 60 років тому стан виробництва в цій країні нагадував сьгоднішній стан тваринництва в Україні. Однак уряд країни вирішив комплексно і негайно вирішити ці проблеми. Урядова комісія встановила що «сільськогосподарське виробництво є прибутковим, але більша частина прибутків осідає на етапах після виробництва, тобто тоді, коли сільськогосподарська продукція вже покинула ворота фермера». Після такої експертизи було переосмислено державне регулювання і допомогу держави і таким чином до нинішнього дня політика уряду Канади направлена на те, щоб захистити свого вітчизняного виробника, а також щоб встановлені ціни на молоко задовольняли виробника, поклавши його витрати. Сьогодні основа молочної промисловості Канади базується на незмінних трьох постулатах: контролі цін, імпорту та контролі виробників [7; с. 3].

Крім того, суттєво допомогла подолати кризу в молочному скотарстві кооперація. Кооперативи в Канаді дуже поширені і відіграють велику вагу. Об'єднавшись виробникам вдається не тільки покращити виробництво, а й суттєво впливати на ринок.

Виробник та переробник працюють пліч-о-пліч. Фермер віддає на рекламу молочної продукції до 10% прибутку з кожного проданого літра молока. Молочна індустрія виступає єдиним фронтом, щоб на рівних конкурувати на світовому ринку. Виробники та переробники, комерційні компанії та урядові установи працюють разом, допомагаючи один одному дотримуватися високих стандартів якості на всіх ділянках ланцюга «з поля – до столу». Жоден фермер не уявляє власного бізнесу без членства в одному з коопе-

ративів [8].

Історія розвитку молоковиробництва в Канаді відкриває перед вітчизняною молочною галуззю великі перспективи. По-перше, це наочний приклад того, що нинішню кризу у молочарстві можна успішно подолати при умові виваженої та послідовної державної підтримки та при ефективній співпраці виробників молока з переробниками. По-друге, варто відзначити, що значний внесок у розвиток сільського господарства Канади зробили українські емігранти, тому схему розвитку молочної галузі (як і взагалі сільського господарства) Канади можна буде легко адаптувати до наших умов завдяки подібності механізму господарювання в аграрній сфері.

З огляду на вищесказане, вважаємо, що існує доцільність впровадження позитивного досвіду Канади для підвищення ефективності виробництва молока в Україні. Особливу увагу слід акцентувати на розвитку кооперації в молокопродуктовому підкомплексі, адже саме завдяки успішному розвитку кооперативних процесів в Канаді молочне скотарство є потужною прибутковою галуззю.

Ізраїль. Також підвищеної уваги заслуговує і Ізраїль – країна, яку заслужено називають молочною лідером ХХІ століття. Ізраїль, на відміну від Франції та Канади, має зовсім відмінні від українських природно-кліматичні умови та етапи розвитку молочної галузі, однак факт, що в останні роки молочне скотарство Ізраїлю демонструє небачену ефективність і найбільшу в світі середню продуктивність корів не може залишити поза увагою такий передовий досвід, адже потреба розвитку молочного скотарства в Україні зумовлює доцільність урахування досвіду ведення галузі в країнах зі стабільно високою продуктивністю корів.

Незважаючи на екстремальні і на перший погляд невідповідні для ведення сільського господарства природні умови Ізраїль є світовим лідером з продуктивності корів. В середньому кожна корова дає в Ізраїлі за рік 11292 л молока, що на 2239 л перевищує середню продуктивність американської корови і на 5374 л – показники середньої європейської корови. Загальне виробництво молока в Ізраїлі складає 1,3 млрд. тонн. Рекордний річний надій – 18900 л на рік при жирності молока 5% [9].

В Ізраїлі існує поділ виробників молока на два типи – приватні сімейні ферми та колективні господарства (кібуци). Кібуци мають багато спільного з українськими кооперативами; в кібуци виробники об'єднуються добровільно, задля ефективнішого господарювання.

Поголів'я молочної худоби представлено тваринами переважно голштинської породи. Причинами високої молочної продуктивності корів є повноцінна і збалансована годівля худоби молочною напрямку, проведення селекційно-

плеємної роботи, постійне генетичне поліпшення тварин, якісні умови утримання корів (необхідна у спекотних умовах країни вентиляція, продумана роздача кормів тощо).

Значна увага приділяється контролю якості молока та продуктивності корів. Для кожної лактуючої корови раз у місяць на доїльних установах проводять обов'язковий аналіз контрольних доїнь, результати якого вносять у національну базу плеємного обліку (Herdbook). Важливість цієї системи для держави, з одного боку, полягає в систематичному контролі якості сировини, а з другого, - в моніторингу оперативної інформації по кожній тварині впродовж усього її життя, що є важливим для ведення селекційної роботи й підвищення рівня молочної продуктивності в цілому [10]. Таким чином щороку відбирають 150 кращих корів для подальшої плеємної роботи.

Однак, не зважаючи на таку продуктивність та передові технології в веденні молочної бізнесу, молочно скотарство є збитковим, через високі ціни на енергоресурси та корми. Вирішити проблему збитковості молоковиробництва зміг Ізраїль лише державним регулюванням і встановленням фіксованих мінімальних закупівельних цін на молоко. Тому незважаючи на такі успіхи, ізраїльське молоко на світовому ринку є неконкурентоспроможне через високу вартість.

Україна та Ізраїль мають кардинально різні природні та економічні умови, які не дозволяють використати здобутки ізраїльського молоковиробництва в Україні в силу об'єктивних обставин. Однак, навіть у таких умовах узагальнення передового досвіду Ізраїлю має велике значення, адже є наочним прикладом, якої продуктивності корів можна досягнути і до якого результату слід прагнути. Крім того можливе впровадження окремих технологічних рішень і заходів, наприклад створення національної бази плеємного обліку.

Висновки. Для поліпшення ситуації в молочному скотарстві необхідно використати передовий досвід ефективного ведення молочної скотарства у розвинутих країнах світу. Зокрема, потрібно впроваджувати в Україні новітні досягнення науково-технічного прогресу, намагатись максимально автоматизувати виробництво та мінімізувати частку людської праці у виробничому процесі. Це сприятиме підвищенню ефективності виробництва та покращенню якості молока.

Варто відзначити, що у більшості розвинутих країн світу виробництво і переробка є невід'ємними і взаємопов'язаними і функціонують як цілісна система. На цьому слід акцентувати увагу в Україні, адже сьогодні у виробників і переробників є конфлікт інтересів, а це тільки ускладнює кризову ситуацію. Необхідно усвідомити, що лише спільними зусиллями виробників і переробників молока можна досягти успіху молочної галузі. Особливої уваги заслуговує досвід Франції, де співпраця виробників з переробниками полягає у спільному фінансуванні досліджень. В Україні основною перешкодою впровадження новинок НТП у виробництво є брак коштів, а за підтримки переробників, які, як правило, є прибутковими компаніями, модернізація виробництва стане доступною.

Також, як показує світовий досвід, для виведення галузі з кризи необхідна державна підтримка. Однак мало розробити програму підтримки молочної скотарства, важливо втілити її в реальність, що є важким завданням у зв'язку з скороченням та укрупненням програм державної підтримки внаслідок браку коштів. Тому необхідно науково обґрунтувати необхідність державної підтримки молочної скотарства як стратегічної галузі сільського господарства та окреслити її основні напрями, що є завданням подальших наукових пошуків.

Список використаної літератури:

1. Черевко Г. В. Конкурентоспроможність молокопереробних підприємств в умовах членства України в СОТ : монографія / Г. В. Черевко, П. С. Березівський, Д. Г. Черевко. – Львів : Укр. Бестселер, 2011. – 168 с.
2. Гуторов О. І. Світові тенденції розвитку молочної скотарства / О. І. Гуторов // Економіка АПК. – 2011. – № 6. – С. 151-159.
3. Кучер Л. Ю. Досвід країн близького зарубіжжя в забезпеченні прибутковості виробництва молока / Л. Ю. Кучер // Економіка АПК. – 2011. – № 6. – С. 165-170.
4. Тивончук Я. О. Розвиток ринку молока і молокопродуктів у Франції / Я. О. Тивончук // Економіка АПК. – 2009. – № 6. – С. 128-133.
5. Тивончук Я. О. Механізм формування попиту і пропозиції на ринку молока та молокопродуктів у Франції / Я. О. Тивончук // Економіка АПК. – 2009. – № 12. – С. 136-141.
6. Гончаренко І. В. Технологічні, організаційні та економічні аспекти виробництва молока в Ізраїлі / І. В. Гончаренко, В. О. Пабат, А. Маркович // Вісник СНАУ. Тваринництво. – №10, 2012. – С. 31-36.
7. Вишньовський М. Щоби наші корови жили не гірше, ніж канадській / М. Вишньовський // Агрофорум. – 2012. – №10. – С.3
8. Михайлов Ю. Аграрна Канада: така далека і така близька [Електронний ресурс] / Ю. Михайлов // Пропозиція. – №1, 2012. – Режим доступу : <http://www.propozitsiya.com/?page=149&itemid=3789&number=129>
9. Гавриленко М. Молочне скотарство: досвід Ізраїлю [Електронний ресурс] / М. Гавриленко, І.

Базишина // Аграрний тиждень, 2012. – Режим доступу : <http://a7d.com.ua/tvarinnictvo/6861-molochne-skotarstvo-dosvd-zrayilyu.html>

10.Полупан Ю. Інтенсивне молочне скотарство Ізраїлю [Електронний ресурс] / Ю. Полупан, М. Гавриленко // Пропозиція. Режим доступу : <http://www.propozitsiya.com/?page=146&itemid=2972>

В статтє проанализированы предпосылки успешного функционирования отрасли молочного скотоводства в развитых странах мира. Проведена оценка передового опыта и обоснованы возможности его адаптации в Украине.

Ключевые слова: *молочное скотоводство, эффективность, интенсификация, кооперация.*

The successful experience of dairy farming in developed countries is analyzed. The estimation of progressive experience is made and the possibility of its use in Ukraine is proved.

Keywords: *dairy cattle, efficiency, intensification, cooperation*

Дата надходження до редакції: 17.10.2013 р.

Рецензент: д.е.н., професор Липчук В.В.

УДК 65.012.34:658

ПРОГНОЗУВАННЯ СЦЕНАРІЇВ РОЗВИТКУ РИНКУ МОЛОКА ТА МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ ВРАХОВУЮЧИ ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД

Н. В. Сулима, аспірант, Сумський національний аграрний університет

Викладено результати прогнозування можливих сценаріїв розвитку ринку молока та молочної продукції в Україні, враховуючи глобальні тенденції та польський досвід, зроблені відповідні висновки. У дослідженні брався до уваги ефект змін після приєднання Польщі до Європейського Союзу, а також розроблені сценарії розвитку українського ринку молока і молочної продукції здійснено з врахуванням прогнозних оцінок змін на світовому ринку та намічених стратегічних орієнтирів розвитку ринку молока в Україні.

Ключові слова: *виробництво молока, молочна промисловість, ринок молока і молочних продуктів.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Україна, за даними Організації Об'єднаних Націй, має потенціал розвитку сільського господарства і виробництва продовольства, який дозволяє забезпечити продуктами споживання один мільярд людей [1]. Проблема полягає в тому, щоб ефективно використати цей потенціал за допомогою вмілого пристосування до глобальних тенденцій розвитку сільського господарства у світі та формування агробізнесу згідно з сучасними вимогами.

Зміни, які відбуваються у світі в аграрному секторі економіки (лібералізація світової торгівлі під впливом діяльності Світової організації торгівлі, реформування спільної аграрної політики Європейського Союзу з метою обмеження політики протекціонізму), створюють шанси для країн, які мають найкращі умови для виробництва молока і молочної продукції, на зайняття ринкової ніші, зокрема і для України. Постає питання можливості України посісти важливе місце в світовій економіці як виробника дешевої та високоякісної продукції тваринництва, в тому числі молока і молочних продуктів. Пріоритетна орієнтація України на інтеграцію в Європейський Союз розглядається як основа стратегії економічного і соціального розвитку держави на перспективу до 2015 року.

Реалізація стратегії євроінтеграційного розвитку України вимагає створення умов економічного зростання країни згідно з вимогами Євро-

пейського Союзу, яка в свою чергу мусить кореспондуватися із сучасними глобалізаційними процесами, враховувати їхні основні тенденції, позитивні сторони та суперечності. Можливість визначення та реалізації узгоджених механізмів між ЄС та Україною на найближчий період і віддалену перспективу має бути ефективно використана українською стороною. Потрібно проаналізувати досвід країн щодо євроінтеграційного процесу з метою уникнення помилок, яких свого часу допустилися країни Центральної Європи.

Україна не має достатнього досвіду в проведенні ефективних та результативних ринкових реформ у молокопереробній галузі, яка визнається однією з пріоритетних галузей сільського господарства, в процесі реалізації стратегії євроінтеграційного розвитку країни. Однією з держав, яка раніше розпочала здійснювати економічні реформи на ринку молока, а також має досвід у сфері ринкових перетворень галузі виробництва і переробки молока, є Польща.

Отже, з метою покращення можливості протистояння конкуренції на світовому і національному ринку молочної продукції українським підприємствам АПК, які спеціалізуються на виробництві і переробці молока, доцільно звернутися до досвіду сусідньої держави, бо набутий у перші роки членства в ЄС досвід Польщі є надзвичайно цінним для України, зважаючи на її намір приєднатися до європейської спільноти. Окрім того, врахування досвіду країн, в яких уже багато років